

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

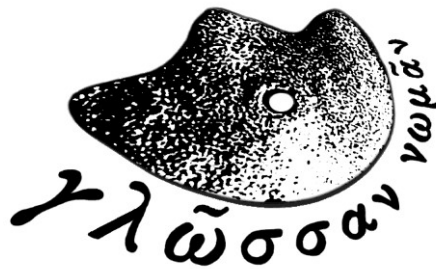

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π4.3.1

**Σώμα κειμένων και Συμφραστικοί Πίνακες
για Μείζονες Νεοέλληνες Ποιητές**

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ (EFNL)

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: *«Διαμόρφωση Μεθοδολογίας Ψηφιακής Διαμόρφωσης των σχολικών βιβλίων και έντυπου εκπαιδευτικού υλικού για τα Γλωσσικά μαθήματα, Ψηφιακή Διαμόρφωση των σχολικών βιβλίων για τα Γλωσσικά μαθήματα, Αναζήτηση και Προσαρμογή πρόσθετου Εκπαιδευτικού υλικού για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας»* (MIS: 296442) - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. Η ανωτέρω πράξη υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π4.3.1 Σώμα κειμένων και Συμφραστικοί Πίνακες για Μείζονες Νεοέλληνες Ποιητές

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

**ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ «ΑΝΕΜΟΣΚΑΛΑΣ» ΚΑΙ ΤΟΥ
ΣΥΜΦΡΑΣΤΙΚΟΥ ΠΙΝΑΚΑ ΛΕΞΕΩΝ¹
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΗ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ)**

Κική Δημοπούλου

1. Εισαγωγικά

Η παρουσία του Τάκη Σινόπουλου, ενός από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, στα σχολικά εγχειρίδια λογοτεχνίας δεν είναι πυκνή. Δείγμα του ποιητικού του έργου περιλαμβάνεται μόνο στα [Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας](#) της Γ' Λυκείου (μάθημα Γενικής Παιδείας), βιβλίο στο οποίο ανθολογούνται Νεοέλληνες συγγραφείς της μεταπολεμικής ποίησης και πεζογραφίας. Από το έργο του Σινόπουλου περιλαμβάνονται δύο ποιήματα («Φίλιππος» και «Ο καιόμενος»), τα οποία προέρχονται από τη συλλογή *Μεταίχμιο Β'* (1957). Ενταγμένη στην πρώτη περίοδο της ποιητικής του παραγωγής, η συλλογή αυτή όχι μόνο συμπυκνώνει τα βασικότερα θέματα και μοτίβα που απαντώνται στη σινοπουλική ποίηση, αλλά και προοιωνίζεται, ταυτόχρονα, την εξέλιξη της ποιητικής του γραφής, όπως αυτή θα αποτυπωθεί στις μετέπειτα συλλογές του.

Στη συνέχεια παρατίθενται δύο προτάσεις για τη διδασκαλία της ποίησης του Τάκη Σινόπουλου στη Γ' Λυκείου, οι οποίες αξιοποιούν τον Συμφραστικό Πίνακα Λέξεων για το ποιητικό του έργο. Αμφότερες εκκινούν από τη διδακτική προσέγγιση των δύο ανθολογημένων στο σχολικό εγχειρίδιο ποιημάτων του Σινόπουλου, ενσωματώνουν, ωστόσο, μία σειρά δραστηριοτήτων στον Συμφραστικό Πίνακα Λέξεων που έχουν ως στόχο όχι μόνο τον φωτισμό των υπό εξέταση κειμένων, αλλά και την ανάδειξη συγκεκριμένων θεματικών στοιχείων και μοτίβων που χαρακτηρίζουν τη σινοπουλική ποιητική γραφή.

¹ Το ψηφιακό περιβάλλον είναι διαθέσιμο εδώ: <http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/index.html>. Στο κείμενο που ακολουθεί όπου ΣΠΛ εννοείται «Συμφραστικός Πίνακας Λέξεων».

Είναι ίσως σημαντικό να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως, μολονότι οι διδακτικές προτάσεις εστιάζουν στη δειγματική χρήση και αξιοποίηση ενός χρηστικού εργαλείου για την ποίηση, όπως είναι ο Συμφραστικός Πίνακας Λέξεων, που επιτρέπει την αναζήτηση ολόκληρων λέξεων, θεμάτων ή μορφημάτων με τη συνακόλουθη εμφάνιση των συμφραζομένων τους, ένα τέτοιο εργαλείο, ωστόσο, καλό είναι να μην λειτουργεί αυτόνομα κατά την εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ξέχωρα από το ποιητικό σώμα κειμένων που κάθε φορά εξετάζεται.² Αντίθετα, εκπαιδευτικός και μαθητές θα πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι η αναγωγή στα ίδια τα ποιήματα αποτελεί πάντα την ασφαλέστερη οδό προκειμένου να επιβεβαιώσουν συμπεράσματα και να αναπτύξουν υποθέσεις εργασίας.

2. Προτάσεις για τη διδακτική αξιοποίηση του ΣΠΛ του Σινόπουλου στη Γ' Λυκείου

2.1. Φίλιππος

Τάξη - Γνωστικό αντικείμενο: ΚΝΛ Γ' Λυκείου, Ενότητα «Ποίηση»

Σώμα κειμένου: «[Φίλιππος](#)»

Είδος διδακτικής πρακτικής: ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

Προϋποθέσεις υλοποίησης: πρόσβαση σε υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο

Προτεινόμενη διάρκεια: δύο διδακτικές ώρες στο σχολικό εργαστήριο

Σύντομη περιγραφή (περίληψη) – Στόχοι και σκεπτικό

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί απαρτίζεται από δύο αλληλοσυμπληρούμενα μέρη, καθένα από τα οποία έχει διάρκεια μίας διδακτικής ώρας. Στο πρώτο μέρος

² Ο αναγνώστης-ερευνητής πρέπει να έχει υπόψη του πως το εργαλείο συμφραστικών πινάκων λέξεων της Ανεμόσκαλας αποτελεί ένα μόνο πρώτο βήμα: μπορεί να λειτουργήσει ως αφετηρία αλλά όχι ως τέλος, καθώς κάθε ερευνητική δραστηριότητα πρέπει να επεκταθεί στο σύνολο του έργου κάθε ποιητή (στην Ανεμόσκαλα δημοσιεύονται επιλεγμένες συλλογές και όχι Άπαντα) αλλά κυρίως να μην περιορίζει το ερευνητικό ερώτημα στις δυνατότητες ενός ψηφιακού εργαλείου.

μέσα από μια σειρά δραστηριοτήτων στον ΣΠΛ του Σινόπουλου διερευνάται το θέμα των επανεμφανιζόμενων προσώπων στο έργο του ποιητή, καθώς και η ποιητική αξιοποίηση του μυθολογικού συμβόλου του Ελήνηορα, του άσημου συντρόφου του Οδυσσέα, ως βασικών φορέων του φαινομένου που στην ποίηση του Σινόπουλου έχει χαρακτηριστεί ως «εμπειρία του Ελήνηορα» και ως μια «πολυάριθμη Νέκυια “αφανών”» (Σαββίδης 1990).

Στο δεύτερο μέρος εξετάζεται η σκηνοθεσία στο πλαίσιο της οποίας αναπτύσσονται ορισμένα από τα βασικά θέματα που χαρακτηρίζουν το σινοπουλικό ποιητικό έργο. Για λόγους οικονομίας, η προτεινόμενη έρευνα περιορίζεται μόνο σε δύο συλλογές του ποιητή, που, όπως δηλώνεται από τους τίτλους τους (*Μεταίχιμο* και *Μεταίχιμο Β'*), περιλαμβάνουν ποιήματα που ανήκουν στην ίδια θεματική περιοχή. Πρόκειται για ποιήματα που γράφτηκαν είτε κατά τη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφυλίου (*Μεταίχιμο*), είτε κατά τα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια (*Μεταίχιμο Β'*) και τα οποία πηγάζουν από τα βιώματα του ποιητή απηχώντας το εφιαλτικό κλίμα της εποχής του.

Κάθε μέρος ολοκληρώνεται με μια προτεινόμενη τελική δραστηριότητα που στοχεύει να συνοψίσει τα πορίσματα της έρευνας των μαθητών στον ΣΠΛ και στην εκ μέρους τους αξιολόγησή τους.

Επιγραμματικά, η διδακτική πρόταση που ακολουθεί στοχεύει ώστε οι μαθητές να μπορούν:

- Να εντάξουν το υπό ανάγνωση ποίημα στην ευρύτερη συλλογή στην οποία ανήκει και να προχωρήσουν στη συνεξέταση ομόθεμων συλλογών και ποιημάτων.
- Να εντοπίσουν την πυκνή χρήση και αναφορά ονομάτων και προσώπων στην ποίηση του Σινόπουλου και να καταλήξουν σε πρωτοβάθμια συμπεράσματα για το θέμα της «νέκυιας» που διατρέχει το σύνολο του έργου του.
- Να εξετάσουν τη λειτουργία συγκεκριμένων μοτίβων και λεκτικών επιλογών στο ποιητικό έργο του Σινόπουλου και να ανασυνθέσουν την ευρύτερη

σκηνοθεσία δύο χαρακτηριστικών ως προς το υπό εξέταση θέμα συλλογών του.

Δραστηριότητες

Α΄. Όψεις της «ΝΕΚΥΙΑΣ» ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Η προσέγγιση του θέματος μπορεί να επιτευχθεί με τις ακόλουθες δραστηριότητες αξιοποίησης του ΣΠΛ:

Δραστηριότητα 1 (συλλογή παράλληλων χωρίων):

Στο πεδίο αναζήτησης του ΣΠΛ πληκτρολογούμε τη λέξη **Φίλιππο***. Εντοπίζουμε αναφορές του ονόματος στο έργο του ποιητή ή και τίτλους ποιημάτων και επισημαίνουμε άλλα κύρια ονόματα που εμφανίζονται δίπλα στο συγκεκριμένο πρόσωπο.

Δραστηριότητα 2 (υφολογική διερεύνηση):

Στο πεδίο αναζήτησης του ΣΠΛ πληκτρολογούμε το ενεστωτικό θέμα **έρχ*** και το αντίστοιχο του αορίστου **ήρθ***, ενεργοποιώντας ταυτόχρονα την επιλογή του **σημαντικού τονισμού**. Συλλέγουμε τα σχετικά χωρία και εξετάζουμε τις περιπτώσεις που το ρήμα **έρχομαι** χρησιμοποιείται δίπλα σε ονόματα ή σε άλλες λέξεις που παραπέμπουν μετωνυμικά σε πρόσωπα. Εντοπίζουμε σε ποια ποιήματα ή συλλογές ανήκουν τα χωρία που συλλέξαμε.

Δραστηριότητα 3 (θεματική διερεύνηση):

α) Στο πεδίο αναζήτησης του ΣΠΛ πληκτρολογούμε τη λέξη ***δειπνο***. Συλλέγουμε τις μορφές με τις οποίες απαντάται η λέξη στην ποίηση του Σινόπουλου (απλές ή και σύνθετες) και εντοπίζουμε τυχόν πρόσωπα που εμφανίζονται στα αποτελέσματα της έρευνας.

β) Εξετάζοντας τα αποτελέσματα της προηγούμενης αναζήτησης επισημαίνουμε ποιο από τα πρόσωπα που προέκυψαν από την έρευνά μας συνδέεται με τη

μυθολογία. Μπορούμε να συγκεντρώσουμε πληροφορίες για το πρόσωπο αυτό αξιοποιώντας την αγγλόγλωσση ηλεκτρονική βάση <http://www.mythindex.com/>, καθώς και το ηλεκτρονικό βιβλίο [Ομηρικά Έπη. Οδύσσεια](#) της Α΄ Γυμνασίου (ειδικότερα τη ραψωδία λ). Στη συνέχεια, με νέα αναζήτηση στον ΣΠΛ, διερευνούμε, την παρουσία του προσώπου αυτού στην ποίηση του Σινόπουλου.

Δραστηριότητα 4 (λεξιλογική & θεματική διερεύνηση):

Στο πεδίο αναζήτησης του ΣΠΛ πληκτρολογούμε τις λέξεις **κατάστιχο** και **συναξάρι**. Αναζητούμε τη σημασία των λέξεων αυτών στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και εξετάζουμε με ποια ειδική σημασιολογική βαρύτητα χρησιμοποιούνται στην ποίηση του Σινόπουλου.

Τελική προτεινόμενη δραστηριότητα:

Οι μαθητές συντάσσουν ένα σύντομο κριτικό κείμενο με θέμα τη σταθερή παρουσία των προσώπων (μυθικών και μη) στην ποίηση του Τάκη Σινόπουλου, καθώς και τη σχέση τους με το ποιητικό υποκείμενο. Εκτός από τα αποτελέσματα της έρευνας στον ΣΠΛ, μπορούν να αξιοποιήσουν τα ποιήματα [«Εκείνος ο Φίλιππος»](#), [«Νεκρόδειπνος»](#) και [«Σημειώσεις, VI»](#) που περιλαμβάνονται στον ψηφιακό εμπλουτισμό του ποιήματος στο πλαίσιο του Ψηφιακού Σχολείου.

Β΄. «ΤΟΠΙΟ ΘΑΝΑΤΟΥ». ΤΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΣΥΜΠΑΝ ΤΟΥ Τ. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ *ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ & ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ Β΄*

Δραστηριότητα 1 (θεματική & υφολογική διερεύνηση):

Από τον ΣΠΛ επιλέγουμε τις συλλογές *Μεταίχμιο* και *Μεταίχμιο Β΄*. Στο πεδίο αναζήτησης πληκτρολογούμε διαδοχικά τα ακόλουθα θέματα: ***κίνησ*** και ***κίνητ***, ***σαλευ*** και **σαλεψ***, **ερημ***. Συγκεντρώνουμε τους στίχους όπου συναντώνται τα παραπάνω θέματα και συσχετίζουμε τους υφολογικούς τρόπους με τους οποίους δηλώνεται το θέμα της ακινησίας και της ερήμωσης στις δύο αυτές συλλογές.

Δραστηριότητα 2 (υφολογική διερεύνηση):

Από τον ΣΠΛ επιλέγουμε τις συλλογές *Μεταίχμιο* και *Μεταίχμιο Β΄*. Στο πεδίο αναζήτησης πληκτρολογούμε τη λέξη **μαυρ***. Προσέχουμε ποιες λέξεις προσδιορίζονται από το συγκεκριμένο επίθετο και φτιάχνουμε έναν κατάλογο με τις φράσεις που συγκεντρώσαμε.

Δραστηριότητα 3 (θεματική διερεύνηση):

Από τον ΣΠΛ επιλέγουμε τις συλλογές *Μεταίχμιο* και *Μεταίχμιο Β΄*. Στο πεδίο αναζήτησης πληκτρολογούμε τη λέξη **σιωπή**. Επεκτείνουμε την αναζήτηση και με άλλες λέξεις, παράγωγες ή συνώνυμες της. Συγκεντρώνουμε τα αποτελέσματα της έρευνας.

Δραστηριότητα 4 (λεξιλογική & υφολογική διερεύνηση):

Από τον ΣΠΛ επιλέγουμε τις συλλογές *Μεταίχμιο* και *Μεταίχμιο Β΄*. Στο πεδίο της αναζήτησης πληκτρολογούμε τη λέξη **φως** (και στη γενική **φωτός**). Προσέχουμε τα επίθετα με τα οποία χαρακτηρίζεται η λέξη, καθώς και τα ρήματα με τα οποία δηλώνεται η παρουσία και η επενέργεια του φωτός στις δύο αυτές συλλογές του Σινόπουλου.

Τελική προτεινόμενη δραστηριότητα:

Χρησιμοποιώντας το ελεύθερο πρόγραμμα ψηφιακής ζωγραφικής [Artweaver](#) οι μαθητές καλούνται να αποδώσουν εικαστικά το ποίημα «Φίλιππος» του Σινόπουλου. Εναλλακτικά, θα μπορούσαν να επιχειρήσουν την εικαστική απεικόνιση της φράσης *Τοπίο θανάτου*.

2.2. Ο καιόμενος

Τάξη - Γνωστικό αντικείμενο: ΚΝΛ Γ΄ Λυκείου, Ενότητα «Ποίηση»

Σώμα κειμένου: «[Ο καιόμενος](#)» (για την ορθότερη μορφή του ποιήματος, βλ. [εδώ](#))

Είδος διδακτικής πρακτικής: ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

Προϋποθέσεις υλοποίησης: πρόσβαση σε υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο

Προτεινόμενη διάρκεια: μία διδακτική ώρα στο σχολικό εργαστήριο

Σύντομη περιγραφή (περίληψη) – Στόχοι και σκεπτικό

Ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποιητικής γραφής του Τάκη Σινόπουλου είναι ο προβληματισμός που συχνά-πυκνά διατυπώνει στο έργο του για τη λειτουργία της ποίησης, τον ρόλο του ποιητή, καθώς και για τη σχέση του με την ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα που τον περιβάλλει. Ο προβληματισμός αυτός, που αποτελεί ταυτόχρονα κι έναν από τους πιο προσφιλείς θεματικούς τόπους αρκετών ποιητών, προβάλλεται emphatically στο ποίημα «Ο καιόμενος» που ανθολογείται στο σχολικό εγχειρίδιο, ενώ αργότερα θα επεκταθεί σε έναν γενικότερο προβληματισμό για τις δυνατότητες της ποίησης και τα όρια της γραφής και της γλώσσας καλύπτοντας θεματικά ένα μεγάλο μέρος του ποιητικού έργου του Σινόπουλου.

Με τη διδακτική πρόταση που ακολουθεί ο μαθητής καλείται να αξιοποιήσει τον Συμφραστικό Πίνακα Λέξεων εστιάζοντας στο θέμα της ποίησης στο έργο του Σινόπουλου. Μέσα από τη συλλογή παράλληλων χωρίων ο μαθητής θα μπορέσει να εντοπίσει ένα δεσπόζον θεματικό στοιχείο στη σινοπουλική ποίηση, αλλά και να εξετάσει τα συμφραζόμενα εντός των οποίων εμφανίζονται οι αναφορές για την ποίηση. Ως ειδικότερος στόχος προτείνεται η διερεύνηση ενός ιδιαίτερου χαρακτηριστικού της ποίησης του Σινόπουλου που έγκειται στην εκ των έσω κριτική των ίδιων των ποιημάτων του. Από αυτή την άποψη οι προτεινόμενες συνδυαστικές αναζητήσεις στους ΣΠΛ του Μανόλη Αναγνωστάκη και του Μίλτου Σαχτούρη μπορούν να οδηγήσουν σε γενικά συμπεράσματα για τις αυτοαναφορικές τεχνικές στο έργο τριών σημαντικών μεταπολεμικών ποιητών μέσα από τον εντοπισμό ενδεχόμενων συγκλίσεων και αποκλίσεων.

Επιγραμματικά, η παρακάτω διδακτική πρόταση στοχεύει ώστε οι μαθητές να μπορούν:

- Να επισημάνουν τη δεσπόζουσα θέση που έχει στο έργο του Σινόπουλου το θέμα της ποίησης.
- Να καταλήξουν σε πρωτοβάθμια συμπεράσματα για τις απόψεις του Σινόπουλου για τον ρόλο της ποίησης και του ποιητή.
- Να συσχετίσουν το θέμα της ποιητικής δημιουργίας με εκείνο της γραφής και της γλώσσας και να αντιληφθούν τη σημαίνουσα θέση που έχει ένας τέτοιος προβληματισμός στο έργο του.
- Να αντιληφθούν την έννοια της αυτοαναφορικότητας εντοπίζοντας κι αξιολογώντας τρόπους και τεχνικές στην ποίηση τριών εκπροσώπων της μεταπολεμικής ποίησης.

Δραστηριότητες

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΑΝΑΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑ

Α΄. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Δραστηριότητα 1:

Στο πεδίο αναζήτησης του ΣΠΛ του Σινόπουλου πληκτρολογούμε διαδοχικά τις λέξεις **ποιητ***, **ποιημ*** και **ποίηση**. Συγκεντρώνουμε τα χωρία και εντοπίζουμε τις συλλογές από τις οποίες προέρχονται.

Δραστηριότητα 2:

Επεκτείνουμε την αναζήτησή μας στον ΣΠΛ πληκτρολογώντας το θέμα **γλώσσ%** και συλλέγουμε τα σχετικά χωρία.

Β΄. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ, ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ

Δραστηριότητα 1α:

Από το Ποιητικό Έργο του Τάκη Σινόπουλου εντοπίζουμε και καταγράφουμε τις αυτοτελείς εκδόσεις του συλλογών του. Στο πεδίο αναζήτησης του ΣΠΛ πληκτρολογούμε διαδοχικά τους τίτλους των ποιητικών του βιβλίων (στις περιπτώσεις που οι τίτλοι δεν είναι μονολεκτικοί, κάνουμε αναζήτηση με μία λέξη, την πιο χαρακτηριστική — π.χ. για τη συλλογή *Το Άσμα της Ιωάννας και του Κωνσταντίνου*, αναζητούμε με τον όρο *ασμα**). Συλλέγουμε τις σχετικές αναφορές και διαπιστώνουμε σε ποιες συλλογές του ποιητή εντοπίζονται κυρίως.

Δραστηριότητα 1β:

Από τον ΣΠΛ του Τάκη Σινόπουλου επιλέγουμε τη συλλογή *Νεκρόδειπνος*. Στο πεδίο αναζήτησης πληκτρολογούμε τη λέξη **μεγάλο**. Συλλέγουμε τα χωρία και απομονώνουμε τις αναφορές που εμφανίζονται σε όμοια συμφραζόμενα. Κάνουμε την ίδια διαδικασία με τις λέξεις **βιογραφία** και **κεκρωμένος**.

Δραστηριότητα 2:

Στο πεδίο αναζήτησης του ΣΠΛ του Μανόλη Αναγνωστάκη πληκτρολογούμε κατά σειρά τις ακόλουθες λέξεις: **κάποτε**, **μιλώ**, **ξημερώσει**, **πάροδος**. Συλλέγουμε τα αποτελέσματα και τα συγκρίνουμε.

Δραστηριότητα 3:

Στο πεδίο αναζήτησης του ΣΠΛ του Μίλτου Σαχτούρη πληκτρολογούμε τη λέξη **ποιημα***. Συλλέγουμε εκείνα τα αποτελέσματα που συνιστούν ευθεία αναφορά στο έργο του ποιητή.

Κατά την εξέταση των αποτελεσμάτων της αναζήτησής μας και στα δύο μέρη εστιάζουμε στους ακόλουθους άξονες:

- Ποια περίοδο της ποιητικής δημιουργίας του Τάκη Σινόπουλου καλύπτουν οι αναφορές στο θέμα της ποίησης;

- Ποια επίθετα χρησιμοποιούνται για να προσδιορίσουν τις λέξεις *ποίηση* και *ποίημα/τα*;
- Ποιες σταθερές λεκτικές επιλογές (ρήματα και ουσιαστικά) χρησιμοποιούνται δίπλα στις παραπάνω λέξεις και τί υποδηλώνουν;
- Φανερώνεται από τα παραπάνω χωρία ο προβληματισμός του ποιητή για την τέχνη του και με ποιο τρόπο;
- Ποιες σημασίες αποκτά η λέξη *γλώσσα* στο έργο του Σινόπουλου και πώς συσχετίζεται με τον προβληματισμό του για τη λειτουργία της ποίησης, αλλά και της γραφής;
- Με ποιον τρόπο διατυπώνεται η κριτική του Σινόπουλου για το έργο του και ποιες ομοιότητες ή διαφορές εντοπίζονται στο έργο του Αναγνωστάκη και του Σαχτούρη;

Βιβλιογραφία (επιλογή)

Βιβλιογραφικές εργασίες, χρονολόγια, ευρετήρια:

- Δημοπούλου Κική & Όλγα Γρηγοριάδου 2009: *Βιβλιογραφία Τάκη Σινόπουλου 1934-2004*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Πιερής Μιχάλης 1988: *Ο χώρος και τα χρόνια του Τάκη Σινόπουλου, 1917-1981. Σχεδιάγραμμα βιο-εργογραφίας*, Ερμής: Αθήνα.
- Πιερής Μιχάλης & Κατερίνα Γρηγοριάδου 1989: «Δύο ευρετήρια για το ποιητικό έργο του Τάκη Σινόπουλου [κυρίων ονομάτων & τίτλων και πρώτων στίχων]», *Μολυβδοκονδυλοπελεκητής*, 1, σ. 165-186.

Μια γενική εικόνα για την πρόσληψη της ποίησης του Σινόπουλου από την κριτική δίνουν:

- Γαραντούδης Ευριπίδης (εισαγ.-ανθολ. κειμένων) 2000: *Για τον Σινόπουλο. Κριτικά κείμενα*, Εκδόσεις Αιγαίον: Λευκωσία.

- Δημοπούλου Κική 2009: «Ο Τάκης Σινόπουλος, η πρώτη μεταπολεμική γενιά και η κριτική». *Βιβλιογραφία Τάκη Σινόπουλου, 1934-2004*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press, σ. 23-58.

Από τις μελέτες που επιχειρούν μια γενική εισαγωγή στην ποίηση του Τάκη Σινόπουλου ή που πραγματεύονται επιμέρους θέματά της φωτίζοντας ορισμένες πτυχές της ποιητικής του, είναι χρήσιμες οι ακόλουθες:

- Αναγνωστάκη Νόρα 1995: «Μελετώντας Σινόπουλο». *Διαδρομή. Δοκίμια κριτικής (1960-1995)*, Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, σ. 233-248.
- Δάλλας Γιάννης 1989: «Ο ποιητής Τάκης Σινόπουλος κρίκος μεταβατικός δυο εποχών». *Πλάγιος λόγος. Δοκίμια κριτικής εφαρμογής*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, σ. 175-195.
- Ζήρας Αλέξης 2005: «Από τον λυρισμό του θαύματος στη γυμνότητα», *Η λέξη*, τχ. 185: Ιούλιος-Σεπτέμβριος, σ. 312-314.
- Καψετάκης Λάμπης 2007: «Για το φως που υπάρχει στην ποίηση του Σινόπουλου», *Νέα Εστία*, τχ. 1805: Νοέμβριος, σ. 911-928.
- Παγανός Π.Δ. 2007: «Το ποτάμι στην ποίηση του Σινόπουλου», *Νέα Εστία*, τχ. 1805: Νοέμβριος, σ. 883-890.
- Πλατανίτης Δημήτρης 1989: *Τρία δοκίμια για τον Τάκη Σινόπουλο*, Αθήνα: Σμίλη.
- Ρουμелиωτάκης Χρίστος 2007: «Τάκης Σινόπουλος. Ή ας πούμε ένα προσκύνημα στη φοβερή Ιστορία», *Νέα Εστία*, τχ. 1805: Νοέμβριος, σ. 875-882.
- Στεφανοπούλου Μαρία 1992: *Τάκης Σινόπουλος. Η ποίηση και η ουσιαστική μοναξιά*, Αθήνα: Εκδόσεις Πορεία.
- Τσακνιάς Σπύρος 1987: «Ο καταλύτης της δικτατορίας και η ωριμότητα της ποίησης του Τάκη Σινόπουλου». *Ετερώνυμα. Κριτικές παρεμβάσεις*, Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, σ. 125-138.
- Φράιερ Κίμων 1978: *Τοπίο θανάτου. Εισαγωγή στην ποίηση του Τάκη Σινόπουλου*, μτφ. Νάσος Βαγενάς-Θωμάς Στραβέλης, Αθήνα: Κέδρος.

- Χατζηβασιλείου Βαγγέλης 2005: «Τάκης Σινόπουλος: Το ποιητικό χρονικό ενός ανολοκλήρωτου μυθιστορήματος», *Η λέξη*, τχ. 185: Ιούλιος-Σεπτέμβριος, σ. 306-311.

Ερμηνευτικές προσεγγίσεις στις επιμέρους ποιητικές συλλογές του Σινόπουλου περιλαμβάνονται στα παρακάτω σημαντικά αφιερώματα:

- *Εποπτεία* 1980. «Αφιέρωμα: 30 χρόνια παρουσίας του Τάκη Σινόπουλου στα Γράμματα. Επιμέλεια αφιερώματος: Αχιλλέας Κυριακίδης, Ζηνοβία Δρακοπούλου», τχ. 51: Νοέμβριος.
- Γκρης Ηλίας (επιμ.) 1996. *Τάκης Σινόπουλος, «Ένοικος τώρα του παντοτεινού, κεκυρωμένος»*. Αφιέρωμα, Πύργος Ηλείας: Εκδόσεις περιοδικού *Αλφειός*.

Ειδικά για τον *Νεκρόδειπνο*, μία από τις σημαντικότερες συλλογές του ποιητή, βλ.:

- Αγγελής Δημήτρης 2005. «Ιδεολογικοί στόχοι και κινηματογραφική γραφή στον *Νεκρόδειπνο* του Σινόπουλου», *Η λέξη*, τχ. 185: Ιούλιος-Σεπτέμβριος, σ. 321-323.
- Βαγενάς Νάσος 1994. «Σχόλια στον *Νεκρόδειπνο* του Τάκη Σινόπουλου». *Η ειρωνική γλώσσα. Κριτικές μελέτες για τη νεοελληνική γραμματεία*, Αθήνα: Στιγμή, σ. 133-148.
- Γαραντούδης Ευριπίδης 2007. «Ρυθμικά στοιχεία στον *Νεκρόδειπνο* του Τάκη Σινόπουλου». *Από τον μοντερνισμό στη σύγχρονη ποίηση (1930-2006)*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, σ. 74-90.
- Μαρωνίτης Δ.Ν. 2009. «Ο μπρούντζινος καθρέφτης. Σχόλιο στον *Νεκρόδειπνο*». *Τάκης Σινόπουλος – Μίλτος Σαχτούρης. Μελετήματα*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, σ. 19-28.
- —, 2009. «Παρανάγνωση – ανάγνωση. Φιλολογική ανάγνωση [για το ποίημα “Σοφία και άλλα” του *Νεκρόδειπνου*]». *Τάκης Σινόπουλος – Μίλτος Σαχτούρης. Μελετήματα*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, σ. 29-62.
- Πιερής Μιχάλης 1988. *Ο ποιητής-χρονικογράφος. Μεταμορφώσεις του αφηγητή στον Νεκρόδειπνο του Τάκη Σινόπουλου*, Αθήνα: Ερμής.

- Πλατανίτης Δημήτρης 2007: «Ποιητική τεχνική και αισθητική λειτουργία στον *Νεκρόδειπνο* του Τάκη Σινόπουλου», *Νέα Εστία*, τχ. 1805: Νοέμβριος, σ. 898-910.

Για το θέμα του Ελπήνορα και της «Δεύτερης Οδύσσειας» στην ποίηση του Τάκη Σινόπουλου (καθώς σε εκείνη των Γ. Σεφέρη και Γ. Ρίτσου), βλ.

- Νικολαΐδης Παναγιώτης 2002. «Διάλογος με τους νεκρούς: Από τον Γιώργο Σεφέρη στον Τάκη Σινόπουλο», *Κονδυλοφόρος*, 1, σ. 193-203.
- Pieris Michael 1996. «The Theme of the Second Odyssey in Cavafy and Sinoroulos». *Ancient Greek Myth in Modern Greek Poetry. Essays in memory of C.A. Trypanis*, επιμ. Peter Mackridge, Λονδίνο/Πόρτλαντ: Frank Cass, σ. 97-108.
- Σαββίδης Γ.Π. 1990. *Μεταμορφώσεις του Ελπήνορα (Από τον Πάουντ στον Σινόπουλο)*, Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.

Για τον συσχετισμό της ποίησης του Σινόπουλου με το έργο άλλων ποιητών και τη θεματική συνεξέτασή τους, βλ., δίπλα στα παραπάνω, και:

- Γαραντούδης Ευριπίδης 2009. «Τα νησιά του Αιγαίου ως τόπος μιας αντίθεσης: Από την ποιητική γενιά του 1930 στη μεταπολεμική ποίηση». *Από τον μοντερνισμό στη σύγχρονη ποίηση (1930-2006)*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, σ. 227-246.
- Καψωμένος Ερατοσθένης Γ. 1996. «Σεφερικοί κώδικες στο Σινόπουλο». *Τάκης Σινόπουλος, «Ένοικος τώρα του παντοτεινού, κεκυρωμένος»*. Αφιέρωμα, επιμ. Ηλίας Γκρης, Πύργος Ηλείας: Εκδόσεις περιοδικού *Αλφειός*, σ. 49-65.
- Μέντη Δώρα 2001. «Συγκλίσεις και αποκλίσεις του αισθητικού προτύπου του Άγγελου Σικελιανού στην ποίηση των μεταπολεμικών ποιητών», *Νέα Εστία*, τχ. 1740: Δεκέμβριος, σ. 893-909.
- Μπελεζίνης Ανδρέας 1996. «Δύο παράλληλα ποιήματα Ελύτη-Σινόπουλου [Η Αυτοψία & Περίπου βιογραφία/Πιθανές προσθήκες στο ποίημα Περίπου βιογραφία]». *Τάκης Σινόπουλος, «Ένοικος τώρα του παντοτεινού,*

κεκυρωμένος». Αφιέρωμα, επιμ. Ηλίας Γκρης, Πύργος Ηλείας: Εκδόσεις περιοδικού *Αλφειός*, σ. 87-106.

- Ricks David 2004. «The shadow of the Greek Civil War in the Poetry of Takis Sinopoulos». *The Greek Civil War. Essays on a Conflict of Exceptionalism and Silences*, επιμ. Philip Carabott & Thanasis D. Sfikas, Aldershot: Ashgate, σ. 223-237. Συγκριτική ανάγνωση του *Νεκρόδειπνου* του Τ.Σ. με το ποίημα «Ελληνικός Νεκρόδειπνος» του Ά. Σικελιανού.

Επίσης, με αφορμή τη διδασκαλία του ποιήματος «Ο καιόμενος» ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευθεί το δοκίμιο του Τ. Σινόπουλου:

- Σινόπουλος Τάκης 1980. «Απόψεις για τον ποιητή και την ποίηση (κι άλλα άσχετα ή επίκαιρα)», *Εποπτεία*, τχ. 51: Νοέμβριος, σ. 781-785 (α' δημοσίευση: *Κώδικας*, τχ. 1: Οκτώβριος 1975)

Για μια ματιά, τέλος, στο εργαστήρι του ποιητή, βλ. τα αυτοσχολία του στις συλλογές *Άσματα I-XI* και *Το χρονικό*.

- Σινόπουλος Τάκης 1981. «[Σημειώσεις για Το Χρονικό](#)», *Η λέξη*, τχ. 9: Νοέμβριος, σ. 679-683.
- Σινόπουλος Τάκης 1988. «[Σημειώσεις για τα Άσματα \(I-IX\)](#)», 12-3 Απριλίου 1953», μεταγραφή & φιλολογική επιμέλεια: Γ.Π. Σαββίδης, *Περίπλους*, τχ. 16: Χειμώνας, σ. 201-208.